

njake, bajerje, ribnike in potoke na grajščini Pöls na Štajarskem. Grajščina je last Washingtona, mnogozaslužnega predsednika kmetijske družbe štajarske. Vsi raki so mu šli pod zlo, to pa v kratkem času.

Tej račji bolezni pravijo: račja kuga. Po nekod je tako divjala med raki, da jih je na milijone pobrala. Kaj je temu vzrok? Profesor C. Harz je mrtve rake natančno preiskaval in naposled vzrok zasledil. Našel je namreč v drobu račjem majhno glisto. Dal jej je ime latinsko: „*Distomum cirrigerum*“ ter jo vsteli oni vrsti sesačev (Trematoda), kojim pripadajo tudi ovčji metljaji (*Distomum hepaticum*), ki živijo v ovčjih jetrih ter so vzrok, da jetra začnejo gnjiti in ovca mora poginiti. Blizu jednako rovlje in razjeda račja glista notranje organe rakove, ter mu naposled nakloni smrt. Največ račjih glist našli so v rakah, ki so v ribnikih ali vodnjakih konec vzeli, kjer so raki z ribami vred živeli ali kjer so jih z ribjo drobovino hranili. Račje gliste so 1.4 do 1.8 milimetra dolge in 0.7 do 0.9 milimetra debele; v enem raku jih je po 5—8, časih po 100—200 ter mu razjedavajo drob. Iz raka preselijo se gliste v ribo, kedar je raka požrla. V ribi se gliste plodijo, naležejo na milijone jajčic, iz katerih zopet gliste izlezejo in v račjo drobovino prehajajo. In kedar po glistah usmrtenega raka potem riba požre, začne se razvijanje ovega škodljivca od kraja.

Če ima učeni profesor prav, potem moremo rake proti kugi braniti uspešno s tem, da jih ne spravljamo v dotiko z ribami in z ribjo drobovino. Skušnja je to potrdila. Ko so namreč zdravim rakom začeli dajati ribje drobovine, lotila se je njih kuga. Zato naj se rakom polaga koruza, pšenica, oves, grah, konjsko in kunčje meso, ne pa ribja drobovina. Poginene rake pa ne smemo v vodo metati, ampak sežigati ali pokopati. Če jih v vodo pomečemo, zatrosimo kugo še le dalje. Račja kuga ni nalezljiva, kakor goveja in druga kuga. Njej je konec storjen, hitro ko račjim glistam razširjevanje zabranimo. Kuga račja je podobna bolezni po svinjskih glistah lasicah ali trihinah, ki se nahajajo v svinjah. Trihine pridejo, če svinjsko meso ni dobro prekuhan, v človeka, se tukaj pomnožijo in mu naklonijo smrt.

Po „Steier. Landb.“ v „Gosp. prilogi“.

Nekoliko črtic o obdelovanji in letini našega ljubljanskega močvirja.

Po dolgem mrazu začela je vendar gorkota svojo moč razvijati. 12. dne junija je bila še slana, toda škode je naredila le na visokem šotnem svetu, kjer je fižol opalila. A poslednji gorki dnevi delali so v rasti kar čudeže. Trave so se letos jako dobro obnesle, akoprem je spomladanska rušnja slabo kazala. Ozimina je v jesenski povodnji močno potonila; sejali smo potem rž še nekoliko dni pred Božičem, in kar je še praznega ostalo, obsejati smo z jaro ržjo. Pšenico je povodenj v nekaterih krajih popolno izplula. Jaz rabim ta izraz, ker voda pri nas ne dela samo škode, da s potopom rastlinsko življenje vduši, ampak voda odnese po obdelovanji v puhlico spremenjeni šotni svet, korenine ostanejo izprane pri vrhu, toliko, da se še rastlina tal drži. Odkrite korenine prežene mraz ter jih pomladanski vetrovi posušijo. Maja meseca se je pa, ker je bila letošnja pomlad ugodna, vendar tako obrastla, da še na trdem nisem lepše videl. Da takim nezgodam v okom pridem, sejal bom v prihodnje vso ozimino pod brazdo, ker sem po izkušnjah izprevidel, da se letaka setev popolno hrani, tudi ako pride pod vodo, kajti globoko zaraščenih korenin voda izpirati ne more.

Dragi bralec, vskliknil bodeš gotovo: kaj, na močvirji tam v Lipah pšenico pridelujete? Kako je to mogoče, vsaj šotni svet ni za drugo nego za kako rž; ovsa, krompirja in fižola pa iz tega kraja tako nikdo ne obraja, ker se ti pridelki na šoti razviti ne morejo. Res je taka, a jaz se držim načela, da vsak svet po umnem obdelovanji rastlini dati more le to, kar ima. Šota je iz samih rastlin sestavljena, katere v svoj razkroj ne potrebujejo družega, kakor mirno kalužo brez rudnin. Le kjer so ti pogoji, ondi raste ta tvarina vspešno, tu se kopiči mah (Hochmoor). Uže naraščeni mah uničuje tekoča voda ter odnaša šotno trohnoto, pustivši jo v globelih. Taki kraji po zvršujoči razkrojitvi vpadaajo zaraščivši se s bičjem in ločjem; imenujejo se potem blato (Niedermoor).

Vse močvirje ni enako plodno, najboljše so zapuščene stare struge ali oni prostori, kamor je blatna voda nastopala. Kolikor globočje se gre pod šoto, tem rodovitnej prihaja svet, kajti kolikor bolj globoko se vdeluje, toliko bolj nasitena je šotna pola z redivnimi rudninami, posebno s kalijem in fosforno kislino. Slednjič se še le za obdelovanje prava plast: ilovica in glina odkrije. To je prava pola za pridelke v podnebji našem. Kdor ne verjame, naj stopi na goriško polje ob Lipenski cesti ali pa na parcele pod cesarskim vrtom ležeče.

Zato požigam in režem v eno mer, uže imam njive, iz katerih sem mahovito plast večinoma odpravil ne gledé na trditve nekaterih teoretikarjev, da se naše močvirje spožiganjem pogubno, neumno obdeluje. Po teh nižavah sejem navadno hríbovsko pšenico, katera mi, ako je ugoden svet pripraven, lepo pleni. Najbolj jej tekne fižolišče in prosišče. Varujem se pa jej z živinskim gnojem gnojiti, ker potem rada poleže in nenako zori, tudi se takošne rada rja prijemlje in zrna nikoli tako ne napolni, kakor na nepognojeni njivi.

Krompir in fižol potrebujeta posebno dober suh svet. Gledati je vrhu tega na to, da ni puhličast, sicer setev do malega uniči bramor in drugi mrčes, ki se v puhlici tako množi, da ima skoraj vsaka korenina svojega jeduha. Taka še tako zagnojena njiva ne obrodí ničesar, tu ni družega pripomočka, kakor ogenj.

Sadil sem razen zgodnjega in poznega rožnika letos prvič šampinijonca, katerega sem iz vrta c. kr. kmetijske družbe v poskušnjo dobil. Vsadil sem ga, kakor imam navado, v vrste po 0.6 metra narazen. Prišel je lepo ven, lepo se razvija in uže pripravlja cvet. O pridelku hočem o svojem času poročati.

Ako bo vreme suho, pričakuje letos močvirec obilnega pridelka, saj ga mu je pa tudi treba, ker bo po novi vcenitvi bolj obložen nego do zdaj.

V prihodnje poročam kaj več o mojih skušnjah, pa tudi o tem, zakaj Topčiderci gnoja iz hlevov ne obrajtajo.

V Lipah junija meseca.

M. Peruzzi.

Gospodarske novice.

* Nasadbe sadnega in gozdnega drevja so v zedinjenih ameriškanskih državah davka proste, in sicer nasadbe gozdnega drevja 10 let, sadnega drevja pa 20 let. Kolike vrednosti bi bila ta postava tudi za naše cesarstvo, je najbolje razvidno iz tega, da je, kakor cenzus zedinjenih držav kaže, letos tam zemljišč v vrednosti 12 milijonov gold. popolnem davka prostih. Dejanska priča, kako gospodarji radi sadijo drevje, ako so davka oproščeni.